

برآورد حسابداری عمده در صنعت بانکداری؛ مطالبات مشکوک الوصول

گفتگو با

آقای دکتر سیدحسام شمس عالم
عضو هیئت مدیره بانک پارسیان

بانکها از واحدهای بزرگ اقتصادی کشورند که سهم مهمی در اقتصاد کشور دارند. نظارت گسترده و وسیع بانک مرکزی بر بانکها، از دیگر ویژگیهای این نوع واحدهای اقتصادی است. عملیات بانکها از پیچیدگیهای خاصی برخوردار است که کمتر حسابرسی با آنها آشنایی کامل دارد. حسابداری و حسابرسی اقلام برآوردی موضوع گفتگوی حسابرس با آقای دکتر سیدحسام شمس عالم از مدیران پرتجربه بانکی است. با دیدگاه ایشان در باره موضوع یادشده آشنا شویم.

سازمان

از شرکت شما در این گفتگو سپاسگزاریم. ابتدا تصویری بدهید که اقلام عمده برآوردی در صورتهای مالی بانک کدامست؟ و اهمیت آنها در صورتهای مالی تا چه اندازه است؟

دکتر شمس عالم

برآورد برخی اقلام در تهیه صورتهای مالی موضوعی اجتناب ناپذیر است. در صنعت بانکداری، علاوه بر اقلامی که به صورت معمول در بیشتر شرکتها برآورد می شوند، یک قلم عمده، ذخیره مطالبات مشکوک الوصول است. محاسبه دو سرفصل ذخیره عام و ذخیره خاص مطالبات الزامی است. ذخیره عام از حاصلضرب ۱/۵ درصد تسهیلات سالانه در یک دوره مالی به دست می آید. ولی محاسبه ذخیره خاص، به طور معمول به ازای هر بدهکار بانکی که

وصول مطالبات مشتری را با ضریب بالایی محتمل می‌سازد، چیزی است که مورد توجه مدیران بانک است.

سپار

چگونه حسابرس مستقل را درباره درستی برآورد ارقام مهمی مثل هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول قانع می‌کنید؟

دکتر شمس‌عالم

باتوجه به وابستگی موضوع برآوردها به عواملی مانند زمان، وضعیت مشتری، صنعت مربوط، و...، تعیین متغیرهای اقتصادی در شرایط اقتصادی پرنوسان بسیار دشوار است. بنابراین دفاع از برآوردهای حسابداری در مقابل حسابرسان نیز دشوار می‌باشد. در برخی موارد نمونه آماری حسابرسان بر بدهکاران عمده تمرکز دارد که ارائه اطلاعاتی مانند تفاهمات جهت تعیین تکلیف بدهی و یا آرای صادره مراجع قضایی در اظهارنظر نسبت به برآوردها موثر می‌باشد.

سپار

در انجام برآوردها استانداردهای حسابداری تا چه میزان در نظر گرفته می‌شوند؟ آیا برآوردها در صورت‌های مالی به‌طور کامل توضیح داده و افشا می‌شوند؟

دکتر شمس‌عالم

طبیعی است که طبق استاندارد حسابرسی شماره ۵۴۰، حسابرس باید هم از منطقی بودن برآوردهای حسابداری، هم از میزان افشای آن اطمینان یابد و به‌این منظور شواهد کافی گردآوری نماید. ولی در مورد بانکها، حسابرسان بایستی در راستای استاندارد مزبور، بخشنامه‌ها و الزام‌های بانک مرکزی را نیز در نظر گرفته و میزان رعایت آن را رسیدگی کنند. به‌همین دلیل می‌توان راستی‌آزمایی برآوردهای ذخایر مطالبات بانکها را در زمره رسیدگی‌های ویژه دسته‌بندی نمود.

به‌طور طبیعی باتوجه به پیچیدگی‌های محاسبه ذخایر مطالبات بانکها شاید بتوان گفت به‌منظور استفاده بهتر استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی بانکها، نحوه افشای این بخش از ترازنامه نیاز به بازنگری دارد.

سپار

برای پذیرش دعوت حسابرس از شما تشکر می‌کنیم و امیدواریم که حرفه حسابداری و حسابرسی با توسعه ارتباط خود با صنعت بانکداری، نقش بیشتری در پیشرفتها و تحولات آن بازی کند.

به‌دلیل تأخیر در بازپرداخت بدهی در سرفصلهای غیرجاری شامل سررسیدگذشته، معوق و مشکوک‌الوصول قرار می‌گیرند، الزامی است. نحوه محاسبه این اقلام پیچیده و براساس شواهدی مانند میزان وثایق و ارزشگذاری آن و نیز فرایندهای آینده‌نگر می‌باشد. بانکها به‌دلیل هزینه‌های زیاد به‌روزآوری ارزش متعارف وثایق، به‌طور معمول از این کار اجتناب می‌ورزند و براساس شاخص تورم، ارزش روز وثایق را تخمین می‌زنند، که نحوه محاسبه تأثیر بسیار زیادی در تهیه ارقام صورتهای مالی دارد.

طبق صورتهای مالی حسابرسی شده سالهای اخیر، هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول به‌طور معمول تا ۵۰ درصد هزینه‌های عملیاتی بانک را شامل می‌شود. با عنایت به روند ثابت سایر هزینه‌ها، اهمیت هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول که براساس مفروضات و برآورد در صورتهای مالی افشا می‌شود، بیشتر مشخص می‌شود.

سپار

برآورد هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول بر اساس چه الزامی و بر چه مبنایی صورت می‌گیرد؟ میزان ابهام اندازه‌گیری تاچه اندازه است؟

دکتر شمس‌عالم

مهمترین الزام در برآورد هزینه مطالبات مشکوک‌الوصول، بخشنامه بانک مرکزی است. باتوجه به مجموع مبالغ محاسباتی این برآورد و لزوم محاسبه ذخایر براساس ارزش وثایق، اتکا به نظر کارشناسان رسمی در دوره‌های زمانی، اولویت اول است.

اما چرا این موضوع اهمیت دارد، جواب این است که مهمترین هدف این بخش از تهیه صورتهای مالی اندازه‌گیری ریسک مشتری است. به‌طور طبیعی کیفیت وثایق و قابلیت نقدشوندگی آن ریسک وصول مطالبات را تعیین می‌کند. اندازه‌گیری ریسک مشتری با در نظر گرفتن محدودیت نرم‌افزارها و بانکهای اطلاعاتی گاهی ناقص و با دشواری همراه است.

موسسه‌های حسابرسی بیشتر به جنبه شکلی محاسبات ذخیره توجه دارند. در حالی که بانکها بیشتر به جنبه‌های محتوایی و اقدامی توجه دارند که به‌ضرورت، نتایج آن در تاریخ ترازنامه معین نیست ولی احتمال رخداد آن بالاست. برای مثال مذاکرات با مشتری و معرفی املاکی به‌عنوان وثیقه جدید، تهاتر با بدهی که در فرایند انجام بوده، یا مراحل تملیک داراییهای مشتری که مراحل عملیاتی آن در حال انجام است و